

25. Kaupunginmuseo

Henkilökunta. Kaupunginmuseon palveluksessa oli v. 1966 6 vakinaista ja 2 tilapäistä viranhaltijaa sekä 2 työsopimussuhteessa olevaa museoapulaista, 2 harjoittelijaa ja 4 osapäivätyösiivojaa, yhteensä 16 henkilöä. Lisäksi oli palkattu talonmies-vahtimestarin viikkoleposijainen ja kenttätöissä oli 3 harjoittelijaa marras-joulukuun aikana tuntipalkalla. Pääosastossa Hakasalmen huvilassa oli työssä 8, Tuomarinkylän museossa 3 ja museon päävarastossa 5 henkilöä. Tehävien laadun ja määrän mukaan siirrettiin henkilökuntaa ajoittain osastolta toiselle.

Kaupunginmuseoon perustettiin 1.1.1967 lukien 13. pl:n arkistojärjestäjän vakinainen virka.

Yksi museoapulainen suoritti väestönsuojelutoimiston järjestämän virasto- ja laitossuojelun peruskurssin ja yksi toimistoapulainen osallistui uutta kunnallista eläkejärjestelmää koskevaan tiedotustilaisuuteen.

Museonhoitaja oli mukana virastojen ja laitosten suojelujohtajien neuvottelutilaisuudessa 29.9. Museon suojelusuunnitelman tarkastus tapahtui 7.11., mutta uusitun suojelusuunnitelman valmistuminen siirtyi seuraavaan vuoteen.

Museonhoitaja tutustui Tukholmassa Nationalmuseet'issa avoimena olleeseen näyttelyyn »Drottning Kristina och Sverige» sekä siihen liittyviin näyttelyihin Tukholman muissa museoissa 27.8.—4.9. välisenä aikana.

Lisäksi osallistui kaupunginmuseon henkilökuntaa Tukholmassa Hässelbyn linnassa avoimena olleen Helsingin empirenäyttelyn

järjestämiseen ja Helsingissä pidetyille taidemuseopäiville.

Kokoelmien kartuttaminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 685 esinettä. Nämä jakaantuivat seuraaviin pääryhmiin: kirjat 38, kartat 6, rakennus- ja mittapiirustukset 40, Helsinki-aiheiset öljy- ja vesivärimaalaukset, graafiset lehdet ja piirrokset 38, muotokuvat 2, rakennusmallit 2, mitalit, merkit ja rahat 7, sinetit 177, huonekalut 26, kulta-, hopea-, tina- sekä lasi- ja posliiniesineet 7, talous- ja työkalut 115, lelut, pelit, soittimet ym. 145, puvusto ja käsityöt 11, koriste-esineet 2, koneet 4, rakennustenosat 3, maalöydöt 4, arkistoaines 5, postikortit 53.

Kuva-arkistoon hankittiin yhteensä 3 463 numeroa: valokuvanegatiiveja vedoksineen oli 846, valokuvavedoksia ilman negatiiveja 1 861, väridiapositiiveja 135, mikrofiliivalotuksia 408 sekä kuvalaattoja 213.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo koelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym.: toim. joht. Aarne J. Aarnio, rva E. Arvekari, hra E. Björkbom, tait. Helge Dahlman, nti Gunvor Ekman ja hammaslääk. Werner Ekman, rva Clara Elmgren, Fennada-Filmi, hra I. Gordin, hra Klaus Crot, rva Helmi Gulinin kuolinpesä, taidevalokuv. C. Grünberg, ammattioppilaitos, kaupunginarkisto, rahatoimisto, rakennusvirasto, ulosottovirasto, lastentarha Vuokko, neidit Greta ja Thora Höijer, tait. Thomas H. Kenny II, rva Irma Levin, joht. Gunnar Lönnqvist,

rva Rakel Lönnström, rva Rauha Merilaita, yliopp. Margareta Mutreich, nti Margareta Nilsson, rva Kitty Nordberg, hra Oinonen, kotiomp. Matilda Oksanen, arkk. Esko Pajamies, toimitt. Victor Pettersson, nti Karin Petrellin kuolinpesä, varat. Åke Pircklén, tri Jorma Pohjanpalo, toim.joht. Armi Ratia, nti Fanny Smulter, rva Brita Segercrantz, hra Gésa Szepessy, nti Maggie Sundman, rva Ester Svanljung, hra Sven E. Svenssonin kuolinpesä, rva Agda Söderman, maist. M. J. Terho, nti Siiri Timgren sekä tait. Aune Äyräpää.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Göteborgs Stadsmuseum, Historisches Museum der Stadt Wien, Københavs Bymuseum, Oslo Bymuseum, Stockholms Stadsmuseum ja Varbergs Museum.

Kertomusvuonna kaupunginmuseon koelmiin hankittiin tinaseppä Johan Iggsténin (1830—1837) tekemät kynttilänjalat, kultaseppä Hjalmar Fagerroosin v. 1898 valmistama hopeinen kahvikalusto ja kultaseppä Roland Mellinin v. 1859 käsityönä valmistamat kultaiset kellonperät sekä mest. Enoch Wickbergin (mestarina 1844—1854) tekemä mahonkinen pyöreä ruokapöytä. Lahjoituksena nti Fanny Smulterilta saatiin hänen enonsa, v. 1920 kuolleen sokerileipurin työkaluja, mm. marsipaanimuotteja, kuparisia leivosvuokia, taikinalapio, pieni jauhokousa ja seula sekä valokuvia Helsingin leipureista 1800-luvun lopulla.

Nti Siiri Timgreniltä saatiin kertomusvuonna tamminen raudoitettu vaatearkku, 2 kunniamerkkiä, Agda Blomin veistokoulussa tehtyjä tarve-esineitä, Olivia Tanniselle kuulunut pitsihuivi ja kynäpiirroksia, joista 11 oli Helsinki-aiheista. Lahjoituksina saatiin museolle pienoispelastusrenkas, joka liittyi NJK:n historiaan, asiakirjoja v:lta 1818, kuvitettu Seurahuoneen laskulomake v:lta 1891, 1 ruplan Banko-Assignatio v:lta 1829 ja Anna Zettermannin piirustuksia.

Lisäykseksi museon puvustokokoelmiin saatiin toim.joht. Armi Ratialta sota-aikana

käytössä olleita lasten vaatteita sekä valikoima Marimekko Oy:n lasten ja nuorten puvustoa.

Museoon saatiin lahjoituksena hovimaalari R. W. Ekmanille kuulunut puinen, kupera-kantinen matka-arkku ja matkalaukku sekä testamenttilahjana nukkekaappi, jossa oli yhteensä 144 eri esinettä. Hra Erkki Björkbom lahjoitti museolle vihreän lasin, jonka hän oli perinyt isältään. Aurora Karamsin oli valmistuttanut luultavasti Nuutajärvellä suuren joukon näitä laseja, joiden sisälle pantiin rasvaa ja sydänlanka ja joita asetettiin keppien päähän valaisemaan sitä kunnia-kujaa, jota pitkin Helsinkiin v. 1863 vieraaksi saapunut keisari Aleksanteri II tuli Hakasalmen huvilaan.

Museoon teetettiin pienoislajennös Käpylän yhdestä puutalotyypistä, jollaisia oli mm. Pohjolankadun varrella. Mittakaava oli 1:50 ja yläkerroksessa olevan huoneiston kohdalla katto oli avoin ja huoneisto katsojan nähtävissä.

Kaupunginmuseon taidekokoelmiin saatiin lahjoina ja hankittiin ostamalla joukko Helsinki-aiheisia taideteoksia, joista mainittakoon Johan Knutsonin öljymaalaukset v:lta 1891; Helsinki lounaasta nähtynä, Lauri Parikan Eira-aiheinen öljymaalaukset v:lta 1917 ja Alex. Rappin maalaama talvikuva, jonka aiheena oli Jätkäsaaren ranta. Muotokuva-kokoelmiin ostettiin Maria Wiikin v. 1884 maalaama lapsikuva, joka asetettiin näytteille Hakasalmen huvilaan. Samoin pantiin näytteille kolme varat. Åke Pircklénin lahjoittamaa piirrosta, joiden tekijät olivat August Mannerheim ja Fr. Berndtson ja jotka kuvasivat Fredrik Cygnaeusta ja August Schaudermania. Myös saatiin lahjana tait. Hanna Suomalaisen 1930-luvulla maalaama, laulajatar Margit Nordlundia esittävä muotokuva.

Kaupunginmuseon huonekalukokoelmiin ostettiin mm. arkk. Carl August Edelfeltin piirtämä kirjoituslipasto. Se oli peräisin kanslianeuvos Carl Synnerbergin kodista. Asemapääll. Lennart Hansenin 1890-luvulla

piirtämä ja Helsingissä valmistuttama kaappi ja kaksi tuolia saatiin lahjaksi kokoelmiin.

1700-luvulta peräisin olevia esineitä saatiin kokoelmiin mm. sellainen harvinaisuus kuin Helsinkiä, sen satamaa ja sinne johtavia purjehdusväyliä esittävä kartta v:ltä 1749. Karttaan oli merkitty Viapori, jonka rakentaminen alkoi v. 1748.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kaupunginmuseon toimesta suoritettiin valokuvausta kertomusvuonna mm. Puistolan, Malmin, Mellunkylän, Puotilan, Marjaniemen ja Vuosaaren alueilla. Mellunkylän Fallbackassa otettiin sekä ulko- että sisäkuvia, samoin kuvattiin Keskuskadun rakennuksia ja Kestikartanon ja Te-Ma'n sisätiloja, Hallitus-, Mikon-, Kaisaniemen- ja Vuorikatujen välinen kortteli valokuvattiin sekä katujen että pihojen puolelta. Malmilla valokuvattiin mm. Malmin lastenkodin rakennukset ja sisätilat. Esinekuvauksia tapahtui kautta vuoden sitä mukaa kun uusia esineitä saatiin kokoelmiin. Helsingiläisten vanhusten valokuvaaminen Kustaankartanossa oli meneillään ja jatkui seuraavaan vuoteen.

Kuva-arkiston negatiiveja numeroitiin pääosastolla 1 546 kpl ja tämän lisäksi Owesenin kokoelman negatiivit, joita oli tasan 14 000 kpl, negatiiveja siis yhteensä 15 546 kpl. Alustavasti järjestettiin 7 869 kpl vuosi sitten lahjaksi saadusta 74 000 kpl:n suuruisesta negatiivikokoelmasta. Kuva-arkiston kadunnimien mukaiseen rakennuskuvarekisteriin kirjoitettiin 623 uutta liuskaa ja muun aiheen mukaiseen rivirekisteriin 2 235 liuskaa. Selvitettyjen ja luetteloitujen valokuvien lukumäärä oli vuoden lopussa 51 076. Kuva-arkisto valmistutti 68 tilaajalle 389 valokuvajäljennöstä. Tilausten yhteydessä saatiin uusia negatiiveja ja uusintoja 21 kpl. Lehdistöä, virastoja, yhdistyksiä, useita toimimisiä, museoita, radiota ja televisiota, opiskelijoita ja eri tutkijoita museo palveli toimittamalla kuvia sekä antamalla Helsinkiä koskevia tietoja.

Näytteillepano, kokoelmien hoito ym. Kau-

pinginmuseon jouluaiheinen näyttely oli avoinna 21.12.1966—12.1.1967 välisen ajan. Uutuutena oli Tuomarinkylän museon ulko-ovelle pystytetyt, sähkölampuin valaistut joulukuuset. Muiden omien erikois- ja tilapäisnäyttelyjen järjestämiseen ei kaupunginmuseolla ollut mahdollisuuksia näyttelytilojen puuttuessa.

Suomi-viikon aikana Tukholmassa Hässelbyn linnassa 10.9.—20.9. avoinna olleessa Helsingin empirenäyttelyssä oli esillä myös kaupunginmuseon esineistöä. »Finlands Gustaviad» -näyttelyyn, joka syyskuun 1966 — toukokuun 1967 välisen ajan oli avoinna Ruotsissa, kaupunginmuseo lainasi kokoelmistaan yhden maalauksen.

Paitsi vuosittain tapahtuvaa näytteillä olevien kokoelmien kausiluontoista hoitoa kaupunginmuseossa tehtiin kertomusvuonna sekä huonekalu- että taulukokoelmien kunnostus- ja puhdistustöitä. Taulukokoelmien hoitoon käytettiin n. 270 työtuntia ja 6 maalausta kunnostettiin. Huonekalujen kunnostus- ja puhdistustöissä työskenneltiin 457 t. Kokoelmiin kuuluva kristallikruunu korjattiin ja puvustokokoelmat tuuletettiin. Kautta vuoden luettelointiin päävarastossa olevaa esineistöä. Kokoelmien huonekaluista piirrettiin mittapiirustuksia 144 kpl ja samalla esineistä tehtiin luettelokortit. Muut kertomusvuonna hankitut museoesineet luettelointiin ja kuvattiin museon pääosastossa.

Kaupungin vanhoissa rakennuksissa säilyneiden rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusosien inventoimis-, mitta- ja valokuvaustyötä sekä näiden rakennusten korjaus- ja muutostöiden yhteydessä poistettavaksi joutuvien sisustuksenosien talteenottoa ja varastointia jatkettiin kautta vuoden. Puotinkylän kartanossa päästiin näihin töihin marraskuussa. Hakasalmen huvilan eteläisen sivurakennuksen peruskorjaustyömaalta otettiin talteen vanha keittiön liesi kupuineen. Rakennustekniikkaa, mm. seinärakenteita tutkittiin ja niistä tal-

25. Kaupunginmuseo

letettiin näytteitä mm. leimattuja tiiliä ja seinätäyhteitä.

Tuomarinkylän museossa varustettiin hakusanoin 5 387 numeroa Helsinki-aiheisia lehtileikkeitä. Arkeille liimattiin leikkeitä vuoden aikana 3 764 kpl.

Tutkimustyöt. Kertomusvuonna pantiin alulle ns. puu-Käpylän eräiden osien korttelitutkimus, jolloin valokuvattiin eri koteja, piirrettiin niiden sisustuksesta mittapiirustuksia, haastateltiin rakennusten vanhimpia asukkaita jne. Näin voitaisiin aikanaan elävöittää museon teettämät Käpylän puutalojen pienoisjäljennökset.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Hakasalmen huvilassa olevassa päämuseossa kävi kertomusvuonna 8 822 henkilöä, joista pääsylipun lunastaneita oli 4 661, Tuomarinkylän museossa kävi 2 694 henkilöä, joista maksaneita 1 337, yhteensä oli kaupunginmuseossa käyneitä 11 516 henkilöä.

Vuoden aikana kävi Hakasalmen huvilassa 19 kansakoululuokkaa, yhteensä 641 oppilasta, ja Tuomarinkylän museossa 5 luokkaa, yhteensä 155 oppilasta. Oppikouluista kävi kaupunginmuseon kokoelmiin tutustumassa 23 luokkaa, yhteensä 585 oppilasta. Ryhmiä, joille monasti järjestettiin opastus muulloinkin kuin tavallisina aukioloaikoina, kävi museossa 47 ja näissä oli osanottajia kaikkiaan 1 136. Koti- ja ulkomaisia museomiehiä kiinnosti lähinnä museon näytteillepano sekä museon toimesta tehtävät valokuvaus- ja inventoimistyöt. Helsinki-päivänä kävi

Hakasalmen huvilassa 261 henkilöä ja Tuomarinkylän museossa kävijöitä oli 195, siis yhteensä 456.

Museon hallinnassa olevat kiinteistöt. Hakasalmen huvilan sivurakennusten peruskorjaustyöt, joihin sisältyi mm. keskuslämmityksen ja vesijohdon asennus, aloitettiin 25.7. ja jatkuivat seuraavaan vuoteen. Tuomarinkylän museon laajennustöitä ei päästy alkamaan kertomusvuoden aikana. Uutta varastotilaa saatiin 72 m².

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 p sekä lapsilta ja ryhmäkäynteihin osallistujilta 20 p. Torstai-iltaisain sekä Helsinki-päivänä oli pääsy museoon maksuton. Paikalliset koululais- ja muut opintoryhmät pääsivät opettajiensa mukana museoon maksutta museon tavallisina aukioloaikoina, klo 12—16 välillä muina päivinä paitsi lauantaisin, jolloin kokoelmat olivat suljetut. Sekä Hakasalmen että Tuomarinkylän museot olivat avoinna kautta vuoden.

Tuloja oli pääsymaksuista, opaskirjojen ja postikorttien myynnistä Hakasalmen huvilan osalta 2 435 mk ja Tuomarinkylän museon osalta 999 mk, valokuvien käyttö- ja julkaisuoikeuksien lunastuksista 1 353 mk, luontoisetujen korvauksena 1 573 mk sekä vakuutuksista ym. 35 mk, yhteensä 6 395 mk.

Kertomusvuoden varsinaisiin menoihin myönnettiin määrärahoja kaikkiaan 423 401 mk, niistä käytettiin yhteensä 349 761 mk, joten jäljelle jäi 73 640 mk.